

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2002-2003

30 JANUARI 2003

Voorstel van resolutie betreffende het bepalen van de feiten en de eventuele verantwoordelijkheid van Belgische overheden bij de deportatie en de vervolging van Belgische joden tijdens de Tweede Wereldoorlog

AMENDEMENTEN

Nr. 1 VAN DE HEER SIQUET

In punt A van het voorstel van resolutie de woorden «uit België» vervangen door de woorden «vanop het grondgebied van het Koninkrijk België, met inbegrip van het grondgebied van de kantons Eupen, Malmédy en Sankt Vith, die op 10 mei 1940 door het Duitse Reich zijn geannexeerd,».

Verantwoording

Op 10 mei 1940 is het Duitse leger België binnengevallen en heeft het de kantons Eupen, Malmédy en Sankt Vith geannexeerd. Die drie kantons zouden voortaan volwaardig deel uitmaken van het grondgebied van het Groot-Duitse Rijk. Voor de nazi's kwam het erop aan alles wat hun volgens hun denkbeelden natuurlijkwijze verschuldigd was, naar het Reich te doen terugkeren (het beruchte motto *Zurück ins Reich*).

Het gevolg daarvan was dat de grensgemeenten deel gingen uitmaken van het Reich en dus niet meer beschouwd werden als een deel van het grondgebied van het Koninkrijk België.

Die annexatie wordt beschouwd als een gewelddadige inlijving en werd als dusdanig door de Belgische Staat nooit aanvaard noch

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-1311 - 2002/2003:

Nr. 1: Voorstel van resolutie van de heren Destexhe en Mahoux.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2002-2003

30 JANVIER 2003

Proposition de résolution relative à l'établissement des faits et des responsabilités éventuelles d'autorités belges dans la déportation et la persécution des juifs de Belgique au cours de la Seconde Guerre mondiale

AMENDEMENTS

N° 1 DE M. SIQUET

Au point A de la proposition de résolution, remplacer les mots «de Belgique» par les mots «du territoire du Royaume de Belgique, y compris les territoires des cantons d'Eupen, Malmédy et de Saint-Vith annexés le 10 mai 1940 par le Reich allemand».

Justification

Le 10 mai 1940, les forces allemandes ont envahi la Belgique et annexé les cantons d'Eupen, Malmédy et Saint-Vith, les trois cantons qui faisaient dorénavant partie intégrale du territoire du Grand Reich allemand. Il s'agissait de la volonté des nazis de faire retourner au Reich ce qu'ils prétendaient être dû de manière naturelle (le fameux «*Zurück ins Reich*»).

Ce retour avait comme conséquence que les communes frontalières devenaient partie du Reich et n'étaient donc plus considérées comme faisant partie du territoire du Royaume de Belgique.

Vu que cette annexion est considérée comme une annexion forcée et n'a jamais été acceptée et reconnue par l'État belge, il

Voir:

Documents du Sénat:

2-1311 - 2002/2003:

N° 1: Proposition de résolution de MM. Destexhe et Mahoux.

erkend. Wenselijk is dan ook dat het voorstel van resolutie rekening houdt met de grensgemeenten van de kantons Eupen, Malmédy en Sankt Vith om de feiten en de eventuele verantwoordelijkheid van Belgische autoriteiten te bepalen bij de deportatie en de vervolging van Belgische joden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Nr. 2 VAN DE HEREN DESTEXHE EN MAHOUX

Punt 1 van het voorstel van resolutie vervangen als volgt :

« 1. vraagt de Regering om aan het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA) een wetenschappelijk onderzoek toe te vertrouwen met betrekking tot de eventuele deelname van Belgische overheden aan de identificatie, de vervolging en de deportatie van de joden in België tijdens de Tweede Wereldoorlog en het SOMA daartoe de nodige middelen ter beschikking te stellen. Bedoeling van dit onderzoek is om op gedetailleerde wijze, binnen twee jaar, kennis te krijgen van de feiten en van de omstandigheden die deze feiten kunnen verklaren, ook al strekken deze verbanden zich uit tot de voor- en naoorlogse periode. Het staat het SOMA vrij het onderzoek binnen dit kader naar eigen inzicht vorm te geven; »

Verantwoording

In de resolutie wordt de inhoud van het onderzoek expliciet als volgt omschreven: een gedetailleerde studie over de eventuele deelname van de Belgische (politieke, administratieve en gerechtelijke) overheden aan de identificatie, de vervolging en de deportatie van de joden in België tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het SOMA moet vooral feiten vaststellen en attitudes verklaren met betrekking tot, samengevat:

- de arrestaties en deportaties naar Frankrijk in de meidagen van 1940;
- de medewerking aan de uitvoering van de diverse verordeningen van de bezetter met betrekking tot de joodse bevolking, in het bijzonder de aanleg van de jodenregisters, de verdeling van de davidster en het verzamelen en deporteren van joden;
- daarbij wordt gevraagd zowel de Belgische overheden in bezet België (niet alleen nationale, provinciale en lokale overheden en administraties, en gerechtelijke overheden, maar ook politie en diensten verantwoordelijk voor tewerkstelling en onderwijs) als de regering in Londen in het onderzoek te betrekken;
- de wijze waarop deze eventuele medewerking in de naoorlogse repressie van het incivisme werd gewogen.

De inhoudelijke opdrachtomschrijving kan best zo breed mogelijk worden gesteld. Zo is een duiding van de arrestaties in de meidagen van 1940 niet mogelijk zonder de context van de jaren dertig onder ogen te nemen (cf. de jodenvervolgingen in nazi-Duitsland, de reacties daarop wereldwijd en specifiek in België, en de vluchtelingen- en vreemdelingenproblematiek); zo is de Belgische medewerking aan de antisemitische maatregelen tijdens de oorlog niet enkel een gradueel probleem van collaboratie voor de enen of accommodatie voor de anderen (en niet zelden van de smalle grens tussen beiden), maar heeft ze tevens oorzaken die

serait souhaitable d'intégrer dans la proposition de résolution le fait que les communes frontalières des cantons d'Eupen, Malmédy et Saint-Vith soient prises en compte pour l'établissement des faits et des responsabilités éventuelles d'autorités belges dans la déportation et la persécution des juifs de Belgique au cours de la Seconde Guerre mondiale.

Louis SIQUET.

N° 2 DE MM. DESTEXHE ET MAHOUX

Remplacer le point 1 de la proposition de résolution par ce qui suit :

« 1. demande au Gouvernement de confier au Centre d'études et de documentation guerre et sociétés contemporaines (CEGES) la réalisation d'une étude scientifique sur la participation éventuelle d'autorités belges à l'identification, aux persécutions et à la déportation des juifs en Belgique pendant la Seconde Guerre mondiale, et de mettre, pour ce faire, les moyens nécessaires à la disposition du CEGES. Le but de cette étude est d'obtenir, dans un délai de deux ans, une connaissance détaillée des faits et des circonstances pouvant les expliquer, même si les liens entre eux et lesdites circonstances remontent aux périodes d'avant-guerre et d'après-guerre. Dans ce cadre, le CEGES est libre de donner à cette étude la forme de son choix; »

Justification

Dans la proposition de résolution, le contenu de l'étude est défini explicitement comme suit: une étude détaillée sur la participation éventuelle d'autorités belges (politiques, administratives et judiciaires) dans l'identification, les persécutions et la déportation des juifs en Belgique pendant la Seconde Guerre mondiale. À cette fin, le CEGES devra notamment établir les principaux faits et expliquer certaines attitudes concernant, en résumé:

- les arrestations et déportations vers la France au mois de mai 1940;
- la collaboration à l'exécution de diverses ordonnances de l'autorité occupante à l'égard de la population juive et, en particulier, la constitution de registres de juifs, la distribution de l'étoile jaune et les concentrations et déportations de juifs;
- à ce propos, la proposition de résolution demande d'inclure dans l'étude aussi bien les autorités belges de la Belgique occupée (non seulement les autorités et les administrations nationales, provinciales et locales, mais aussi les autorités judiciaires, la police et les services responsables en matière d'emploi et d'enseignement) que le gouvernement en exil à Londres;
- la manière dont cette collaboration éventuelle a été prise en compte dans le cadre de la répression de l'incivisme après la guerre.

Il serait bon de définir le plus largement possible le contenu de la mission confiée au CEGES. Ainsi, il est impossible d'expliquer les arrestations de mai 1940 sans tenir compte du contexte des années trente (cf. les persécutions à l'égard des juifs dans l'Allemagne nazie, les réactions à ces persécutions dans le monde et, plus spécifiquement, en Belgique, et la problématique des réfugiés et des étrangers); la contribution belge aux mesures antisémites pendant la guerre ne s'est donc pas limitée à un problème graduel de collaboration pour les uns ou d'accommodation pour les autres (la distinction entre ces deux attitudes étant bien souvent

vaak terug te voeren zijn tot het interbellum en doorwerken in de wijze waarop die problematiek in rekening is gebracht bij de naoorlogse repressie van het incivisme.

Deze studie zal in een zekere zin een evaluatie zijn van :

1. de antidemocratische stromingen in die periode, gezien doorheen het spectrum van hun antisemitische opvattingen en activiteiten;

2. van de «politiek van het minste kwaad» van de Belgische overheden tijdens de bezetting op een van de meest delicate terreinen, met name de jodenvervolgning (er zijn er zeker nog andere: bijvoorbeeld, in het algemeen, het optreden van politie en magistratuur);

3. van de wijze waarop deze politiek in de naoorlogse zuivering is gewogen.

Een wetenschappelijke studie van deze problematiek zal de analyse in deze globale context moeten beschouwen en er zich in het bijzonder voor moeten hoeden met betrekking tot de judeocide niet in de valkuil van de anachronismen te trappen. Ook moet het nadrukkelijk de bedoeling zijn alle elementen in dit dossier te verzamelen: deze «à charge» van de overheden, maar ook deze «à décharge».

Nr. 3 VAN DE HEREN DESTEXHE EN MAHOUX

In het voorstel van resolutie een punt 1bis invoegen, luidende :

«*Ibis. vraagt dat het SOMA, onverminderd zijn recht om zich te allen tijde tot de Senaat te richten omtrent de problemen die het bij zijn onderzoek ondervindt, na verloop van één jaar aan deze assemblee rapport uitbrengt over de voortgang van zijn werkzaamheden;*»

Verantwoording

Het lijkt raadzaam dat de Senaat de voortgang van het onderzoek zou kunnen volgen en dat de mogelijkheid van een evaluatie wordt gecreëerd. Als aanspreekpunt zou een opvolgingscommissie of de commissie voor de Institutionele Aangelegenheden kunnen fungeren, waar het SOMA — na verloop van één jaar — verslag zou kunnen uitbrengen over de voortgang van zijn werkzaamheden. Bovendien zou het SOMA zich te allen tijde tot dit aanspreekpunt moeten kunnen wenden indien het bij zijn werkzaamheden moeilijkheden ondervindt.

Nr. 4 VAN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

In het Nederlandse opschrift de woorden «van Belgische joden» vervangen door de woorden «van de joden in België».

Mia DE SCHAMPHELAERE.

très ténue), mais elle s'explique également par certains facteurs qui remontent à l'entre-deux-guerres et qui se répercutent sur la manière dont cette problématique a été prise en considération lors de la répression de l'incivisme après la guerre.

Cette étude constituera en quelque sorte une évaluation :

1. des courants antidémocratiques de cette période, vus sous l'angle des conceptions et des activités antisémites qu'ils véhiculaient;

2. de la «politique du moindre mal» menée par les autorités belges sous l'occupation, dans un des domaines les plus délicats qui soient, à savoir la persécution des juifs (même s'il y en eut bien d'autres, comme l'action de la police et de la magistrature);

3. de la façon dont cette politique a été évaluée durant la répression d'après-guerre.

Une étude scientifique de cette problématique devra envisager l'analyse dans ce contexte global et devra veiller, en particulier, en ce qui concerne le génocide des juifs, à éviter le piège des anachronismes. Il sera également très important de réunir tous les éléments dans ce dossier, c'est-à-dire aussi bien ceux à charge des autorités que ceux à décharge.

N° 3 DE MM. DESTEXHE ET MAHOUX

Dans la proposition de résolution, insérer un point 1bis, rédigé comme suit :

«*Ibis. demande au CEGES, nonobstant son droit de saisir, à tout moment, le Sénat des problèmes qu'il rencontre dans ses recherches, de présenter au terme d'un délai d'un an, à cette assemblée, un rapport sur l'état d'avancement de ses travaux;*»

Justification

Il serait bon, semble-t-il, que le Sénat puisse suivre l'état d'avancement des recherches et procéder à une évaluation. Une commission de suivi ou la commission des Affaires institutionnelles pourrait être l'interlocuteur auquel le CEGES pourrait adresser un rapport sur l'état d'avancement de ses travaux au bout d'un an. De plus, le CEGES devrait pouvoir saisir à tout moment cet organe, au cas où il rencontrerait des difficultés dans le cadre de ses recherches.

Alain DESTEXHE.
Philippe MAHOUX.

N° 4 DE MME DE SCHAMPHELAERE

Dans l'intitulé néerlandais, remplacer les mots «van Belgische joden» par les mots «van de joden in België».

Nr. 5 VAN DE HEREN MAHOUX EN DESTEXHE
(Subamendement op amendement nr. 2)

De voorgestelde tekst wijzigen als volgt :

1° in de inleidende zin de woorden «punt 1» vervangen door de woorden « de eerste volzin van het eerste lid van punt 1° »;

2° in het voorgestelde punt 1 de tweede volzin vervangen als volgt :

« Bedoeling van dit onderzoek is om op gedetailleerde wijze, binnen twee jaar, kennis te krijgen van de feiten en van de context, ook al betreffen ze de voor- en naoorlogse periode. »

Nr. 6 VAN DE HEREN MAHOUX EN DESTEXHE
(Subamendement op amendement nr. 2)

De laatste volzin van het voorgestelde punt 1 doen vervallen.

Verantwoording

Die volzin behoort te vervallen omdat het SOMA over een gehele wetenschappelijke vrijheid beschikt.

Nr. 7 VAN MEVROUW WILLAME-BOONEN

Punt 2 van het voorstel van resolutie doen luiden als volgt :

« 2. Vraagt dat na de publicatie van het inleidend verslag in de Senaat een openbaar debat wordt gehouden :

a) over de verantwoordelijkheid ... van joden in België;

b) over aanbevelingen en voorstellen te richten aan de gemeenschappen ... en andere misdaden tegen de menselijkheid. »

Verantwoording

Parlementaire onderzoekscommissies lijken niet meer het bewijs te leveren van een onafhankelijke houding ten opzichte van de regering.

N° 5 DE MM. MAHOUX ET DESTEXHE
(Sous-amendement à l'amendement n° 2)

Apporter les modifications suivantes :

1° dans la phrase liminaire, remplacer les mots « le point 1 » par les mots « la première phrase de l'alinéa premier du point 1 »;

2° dans le point 1 proposé, remplacer la deuxième phrase par ce qui suit :

« Le but de cette étude est d'obtenir, dans un délai de deux ans, une connaissance détaillée des faits et de leur contexte, même si ceux-ci concernent les périodes d'avant-guerre et d'après-guerre. »

N° 6 DE MM. MAHOUX ET DESTEXHE
(Sous-amendement à l'amendement n° 2)

Supprimer la dernière phrase du point 1 proposé.

Justification

Il convient en effet de supprimer cette phrase étant donné que le CEGES dispose de la totale liberté scientifique.

Philippe MAHOUX.
Alain DESTEXHE.

N° 7 DE MME WILLAME-BOONEN

Au point 2 de la proposition de résolution, apporter les modifications suivantes :

1° remplacer les mots « instaurée, si nécessaire, au Sénat une commission d'enquête parlementaire avec la mission :

a) de mener un débat démocratique sur » par les mots « tenue au Sénat une discussion publique sur : a) »;

2° remplacer au b) les mots « de faire des » par le mot « les ».

Justification

Les commissions d'enquête parlementaires ne semblent plus avoir fait preuve de leur indépendance par rapport au gouvernement.

Magdeleine WILLAME-BOONEN.

Nr. 8 VAN DE HEER **DESTEXHE**

In punt 1, tweede lid, tussen het woord «naar» en de woorden «de houding» de worden «met name» invoegen.

N° 8 DE M. **DESTEXHE**

Au point 1, alinéa 2, entre le mot «portera» et les mots «aussi bien» insérer le mot «notamment».

Alain DESTEXHE.